

**«ЖАҢА ТАРИХИ ШЫНДЫҚ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ
МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ЖҮЙЕСІ»**

**Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның
баяндамалар жинағы**

**Сборник докладов международной научно-
практической конференции**

**«СИСТЕМА ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА В
УСЛОВИЯХ НОВОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ
РЕАЛЬНОСТИ»**

**Collection of reports of the international scientific
and practical conference**

**“THE SYSTEM OF STATE AUDIT IN THE CONTEXT
OF A NEW REALITY”**

НҰР-СҰЛТАН 2021

УДК 657.6
ББК 65.053
С23

С23 Сборник докладов международной научно- практической конференции «Система государственного аудита в условиях новой исторической реальности» = Collection of reports of the international scientific and practical conference “The system of state audit in the context of a new reality” = «Жаңа тарихи шындық жағдайындағы мемлекеттік аудит жүйесі» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның баяндамалар жинағы. – Нұр-Сұлтан: - 549 б.

ISBN 978-601-337-598-4

Жинаққа жаңа тарихи шындық жағдайындағы мемлекеттік аудиттің өзекті мәселелері бойынша студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және профессор-оқытушылар құрамының баяндамалары кірді

The collection includes reports of students, undergraduates, doctoral students and teaching staff on topical issues of state audit in the context of a new historical reality

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и профессорско-преподавательского состава по актуальным вопросам государственного аудита в условиях новой исторической реальности

ISBN 978-601-337-598-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2021

доверия и удовлетворенности общества от услуг, оказываемых этими органами государственной службы.

Список литературы

1. Поисков В.Г. О некоторых вопросах государственного финансового контроля в стране // «Финансы», 2016. -№5.- С.110-116.
2. Козы-Корпеш Джанбурчин. Государственный аудит на страже бюджета // <http://www.kazpravda.kz>. (дата обращения: 12.02.2020 г.)
3. Ялбулганов А.А. Государственный финансовый контроль: современное правовое регулирование: монография / А.А. Ялбулганов. - М.: Российская газета, 2014. - 930 с.
4. Сабитова Н.М. Государственный финансовый контроль/Н.М. Сабитова. - М.: Национальное образование ООО Москва, 2013. - 512 с.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТТІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ

Әкімбек А.Т., Болатова Ж.М.

E-mail:akimbek_aruzhan@mail.ru; jamilya01.01@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті «Мемлекеттік аудит» мамандығының 3 курс студенттері, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан
Ғылыми жетекші: Бейсенова Л.З.

Аннотация. Мақалада Қазақстан Республикасында Мемлекеттік Аудиттің қалыптасуы, жалпы мемлекеттік аудитке анықтама беріледі және де соңғы жылдары қандай өзгерістер болғаны туралы айтылады. Қазақстан үшін мемлекеттік аудит қаржылық мәселелерді ғана емес, сондай-ақ анықталған кемшіліктер мен тәуекелдерді басқару жөніндегі ұсыныстар негізінде пәрменді ұсынымдар бере отырып, олардың қызметінің барлық бағыттарын қамтитын аудит объектілері қызметінің тиімділігін тұтас және тәуелсіз бағалау ретінде көрінеді. Мемлекеттік аудит-бұл ұлттық ресурстарды басқарудың тиімділігін арттыруға бағытталған кәсіби қызмет түрі, олардың ішіндегі ең маңыздылары мемлекеттік қаржы, меншік, табиғи байлық, зияткерлік капитал болып табылады. Мемлекеттік аудит тек мемлекеттік құрылымдардың қаржылық есептілігін тексеруге ғана байланысты емес: оның миссиясы және негізгі міндеті мемлекет пен қоғам атынан билік органдарының өздеріне сеніп тапсырылған қоғамдық ресурстарды басқару жөніндегі қызметіне тәуелсіз объективті қоғамдық бақылауды қамтамасыз ету болып табылады.

Аннотация. В статье дается определение формирования государственного аудита в Республике Казахстан, общегосударственного аудита. И о том, какие изменения произошли за последние годы. Для Казахстана государственный аудит рассматривается как целостная и независимая оценка эффективности деятельности объектов аудита, охватывающая не только финансовые вопросы, но и все направления их деятельности с выдачей действенных рекомендаций на основе выявленных недостатков и предложений по управлению рисками. Государственный аудит-это вид профессиональной деятельности, направленный на повышение эффективности управления национальными ресурсами, важнейшими из которых являются государственные финансы, собственность, природные богатства, интеллектуальный капитал. Государственный аудит связан не только с проверкой финансовой отчетности государственных структур: его миссией и основной задачей является обеспечение от имени государства и общества независимого объективного общественного контроля за деятельностью органов власти по управлению вверенными им общественными ресурсами.

Abstract. The article describes the formation of State Audit in the Republic of Kazakhstan, a reference to the National Audit. And they tell us what happened in recent years. For Kazakhstan, state audit is seen as a holistic and independent assessment of the effectiveness of audit objects, covering all areas of their activities with effective recommendations based not only on financial issues, but also on recommendations for managing identified shortcomings and risks. State audit is a type of professional activity aimed at improving the efficiency of managing national resources, the most important of which are public finance, property, natural wealth, and intellectual capital. State audit depends not only on checking the financial statements of state structures: its mission and main task is to ensure independent objective public control over the activities of the authorities on the management of public resources entrusted to them on behalf of the state and society.

Түйінді сөздер: мемлекеттік аудит, қаржылық бақылау, ішкі мемлекеттік аудит, сертификаттау.

Ключевые слова: государственный аудит, финансовый контроль, внутренний государственный аудит, сертификация.

Key words: state audit, financial control, internal state audit, certification.

Қазақстандық қоғамды дамыту және мемлекеттік аппарат алдында туындайтын жаңа форматтағы міндеттемелер Мемлекеттік басқарудың мықты жүйесінің жұмыс істеуін талап етеді.

Мемлекеттік аудит - бюджет қаражатын, мемлекет пен квазимемлекеттік сектор субъектілерінің активтерін, байланысты гранттарды, мемлекеттік және мемлекет кепілдік берген қарыздарды, сондай-ақ мемлекет кепілгерлігімен тартылатын қарыздарды, оның ішінде бюджетті атқаруға байланысты тәуекелдерді басқару жүйесіне негізделген басқа да қызметті басқару және пайдалану тиімділігін талдау, бағалау және тексеру.

Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасы (бұдан әрі-Тұжырымдама) Қазақстан Республикасы Президентінің 2012 жылғы 14 желтоқсандағы "Қазақстан-2050 "Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты" атты Қазақстан халқына Жолдауына сәйкес әзірленді, онда:" бізге ең озық әлемдік тәжірибе негізінде мемлекеттік аудиттің кешенді жүйесін құру қажет "деп атап көрсетілген.

Осы мәселелерді шешуде мемлекеттік басқарудың ажырамас бөлігі ретінде мемлекеттік қаржылық бақылаудың рөлі артады. Алайда, елдегі қолданыстағы мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесі "біржақты" болып табылады және бюджет қаражатын тиімсіз пайдалану мен қаржылық бұзушылықтар жағдайларын анықтауға ғана бағытталған. Сонымен қатар, қолданыстағы басқару жүйесіне баға беретін және оны одан әрі тиімді дамыту бағыттарын айқындайтын институтты енгізу қажет.

Халықаралық тәжірибеде мемлекеттік аудит осындай рөл атқарады.

Тұтастай алғанда, Қазақстан үшін мемлекеттік аудит қаржылық мәселелерді ғана емес, сондай-ақ анықталған кемшіліктер мен тәуекелдерді басқару жөніндегі ұсыныстар негізінде пәрменді ұсынымдар бере отырып, олардың қызметінің барлық бағыттарын қамтитын аудит объектілері қызметінің тиімділігін тұтас және тәуелсіз бағалау ретінде көрінеді.

Осы Тұжырымдама оның функционалдық бағыттарын одан әрі кеңейте отырып, мемлекеттік қаржылық бақылауды кезең-кезеңімен реформалаудың және мемлекеттік аудитті енгізудің пайымы мен негізгі тәсілдерін айқындайды. Бұл ретте мемлекеттік қаржылық бақылау функциялары аудиттелетін объектінің қызметінде салдарларды жоюды және жауаптылыққа тартуды талап ететін заңнаманы бұзушылықтар анықталған кезде іске асырылатын болады.

2020 жылғы 13 қарашада Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Қаржы Вице-министрі Р.Б. Бекетаевтың басшылығымен Дүниежүзілік Банктің және Репрал қоғамдастығының сарапшылары - А. Ватян, Д. Г. Аксенти, Г. Люсине, Р. Руслан, Б. Петру және Арменияның Ішкі аудиторы М. Хчянмен бірлесіп: «Қазақстандағы мемлекеттік аудитті жетілдіру және РЕМРАЛ ішкі аудит жөніндегі қоғамдастықпен тәжірибе алмасу» тақырыбына семинар-кеңес өткізді.

Қаржы Вице-министрі Р.б. Бекетаев кіріспе сөзімен реформаның негізгі басымдықтарын белгіледі. Есеп комитетінің мүшесі К. ф. Плотников, РЕМРАЛ бағдарламасының жетекшісі, ІАҚ көшбасшысы, Дүниежүзілік банк Ватян Арман, КВГА төрағасы Б. Т. Нажмиденов құттықтау сөз сөйледі.

Директор ДМБУА Бектурова А. Т. мемлекеттік аудит және алдағы іс-шаралар туралы заңнамадағы жаңалықтар туралы айтып берді.

Семинарға Ішкі мемлекеттік аудит комитетінің, министрліктер мен жергілікті атқарушы органдардың ішкі аудит қызметінің мемлекеттік аудиторлары қатысты.

Семинар 100-ден астам қатысушымен бір үлкен алаңда КОВИД-19 пандемиясы кезінде ішкі аудит мәселелерін, ішкі аудит тиімділігінің негізгі

көрсеткіштерін және ішкі аудиттің сапасын қамтамасыз ету әдістерін талқылауға мүмкіндік берді.

Сонымен қатар, халықаралық сарапшылар ІАҚ ішкі аудиторлары мен РЕМРАЛ мүшелері елдері арасында тәжірибе алмасу жөніндегі виртуалды іс-шаралардың маңыздылығын атап өтті.

Семинарға қатысушыларға ішкі мемлекеттік аудитті жетілдіруге арналған Репрал Ішкі аудит жөніндегі қоғамдастықтың өзекті нұсқаулықтары мен құралдары таныстырылды.

Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы Заңның қабылдануымен бұзушылықтарды жіктеу қаржылық және процедуралық болып бөлінеді.

Төрт жыл ішінде Ұлттық комиссия 1,5 мыңнан астам мемлекеттік аудиторды сертификаттады. Барлық мемлекеттік және атқарушы органдарда 54 ішкі аудит қызметі құрылып, 79 рет мемлекеттік аудит және тәуекелдер жөніндегі кеңестердің отырыстары өткізілді. Барлық мәселелер бойынша, кешенді тексерулер нақты транзакциялардың нүктелік аудитіне ауыстырылды. Сонымен қатар, бүгінгі таңда қаржылық есептілік аудиті шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі бұрмалаушылықтарды уақтылы жоюға және жол бермеуге бағытталған.

Қашықтықтан тексеру әдістерін енгізу және дамыту аудит объектілерінің құқықтық сауаттылығын арттырды және сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін барынша азайтты.

Сатып алуда анықталған бұзушылықтардың үлес салмағы 19%-дан 2% -ға дейін азайды. Қаржы министрлігінің апелляциялық комиссиясы 402 қарсылық пен шағымды қарады, оның жартысы расталды.

Бұл ретте, әдіскерлер комиссия мүшелері болып табылады, бұл кездесетін қайшылықтар бойынша заңнамаға түзетулерді дереу қабылдауға мүмкіндік береді.

Анықтаудан ескертуге тексерулерге тәсіл өзгертілді. Бұзушылықтардың қазіргі жіктелуі маңызды және маңызды емес ауытқуларды тиісті түрде ажыратуға мүмкіндік береді.

Өткен жылы МАКМ 245 млрд. теңге сомасына қаржылық бұзушылықтар анықталды, бұл жалпы бұзушылықтардың сомасының 39%-ын құрайды.

Жүргізілген талдау көрсеткендей, бұзушылықтардың негізгі көлемі бухгалтерлік есепті жүргізу тәртібімен - 77 %, өзге де ағымдағы шығыстарды жоспарлау және пайдалану кезінде бюджет қаражатын көтерумен - 12%, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің активтерін басқарумен (4%) байланысты.

Жоғарыда аталған мәселелердің жүйелі шешімін біз мемлекеттік сатып алуларда жүргізілген жұмысқа ұқсас барлық негізгі процестерді автоматтандырудан көріп отырмыз.

Мемлекеттік аудитке көшумен уәкілетті органның қызметі тәуекелдерді басқару жүйесін қолдана отырып, алдын ала аудитті дамытуға бағытталған. Атап айтқанда, жоспарлы тексерулер 6,5 есеге қысқартылған, яғни егер 2015

жылы жоспар бойынша тексерулер саны 3 мыңнан асса, онда 2019 жылға қарай ол 500-ге дейін азайды.

Сондай-ақ, аудиторлардың аудит объектілерінде болу мерзімдері қысқарды, сондықтан, егер бұрын тексеру тобы аудит объектісінде 2 жылда бір рет бақылау жүргізсе және тексеру ұзақтығы орташа 1 айды құраса, бүгінде КВГА сәйкестік аудиті нақты жүргізіледі, оның ұзақтығы мәселенің ауқымына байланысты 1-ден 9 күнге дейін түрленеді.

Бұл ретте, тексерулердің нақтылығы тиімдірек болды. Анықталған бұзушылықтардың қамтылуға үлес салмағы екі есеге жуық өсті. 2015 жылмен салыстырғанда нәтижелілік 30%-ды құраған, 2019 жылы бұл көрсеткіш 55%-ға дейін өсті.

Аудит қорытындысы бойынша анықталған бұзушылықтарды жою бойынша оң динамика сақталуда. Мысалы, 2019 жылға қарай 2015 жылмен салыстырғанда бұзушылықтар сомасын бюджетке өтеу 4 есеге артты.

Ішкі аудит функционалындағы келесі маңызды бөлім - қаржылық есептілік аудиті.

Өздеріңіз білетіндей, биыл есеп комитеті алғаш рет республикалық бюджеттің шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргізетін болады. Ол үшін Есеп комитетіне Қаржы министрлігінің АӘКК жұмысының нәтижелері талап етіледі.

Шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі елеулі бұрмаланулар мазмұнының тәуекелдерін барынша азайту үшін аудит жүргізу әдістемесі Есеп комитетімен толық келісілген.

Келісілген тәсілдер бойынша, КВГА қазіргі уақытта барлық 2019 жылды қамти отырып, 12 әкімшінің шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргізілуде.

Аудит жүргізу үшін әкімшілер баланс валютасы көлемінің маңыздылық деңгейі бойынша іріктелінді. Сонымен, 10,8 трлн. теңге немесе баланс валютасының жалпы сомасының 70% - ы нақты уақыт режимінде аудиттеледі.

Жартыжылдық аудит нәтижелері бойынша 1 трлн сомаға қаржылық есептіліктің кемшіліктері анықталып, алдын алды. КВГА-ға жіберілген барлық 66 ұсыным толық көлемде орындалды.

Бұл бюджеттік бағдарламалардың әкімшілеріне шоғырландырылған қаржылық есептілікті қалыптастырғанға дейін өз кемшіліктерін түзеуге мүмкіндік берген нақты алдын алу тетігі десек болады. Осы тәсілдерді алдын ала талдау қазірдің өзінде оң нәтижелерді көрсетіп отыр. Бұл мәлімдемені Республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есепті қарау кезінде таныса аласыз. Мемлекеттік сатып алулар - проблемалық бағыттардың бірі, бірақ сонымен бірге қаржы министрлігі қызметінің серпінді дамып келе жатқан бағыттарының бірі.

Атап айтқанда, соңғы 4 жылда процесті толық автоматтандыруға және тексерудің қашықтықтан әдістерін дамытуға байланысты шаралар кешенінің арқасында объектіге шығу кезінде аудиторлар анықтаған мемлекеттік сатып алулар бойынша бұзушылықтар 765 есеге азайды.

Нақтырақ айтсақ, 2015 жылы мемлекеттік қаржылық бақылау кезінде мемлекеттік сатып алулар бойынша бұзушылықтар сомасы 233 млрд. теңгені құраса, 2019 жылы мемлекеттік аудит мемлекеттік сатып алулар бойынша бұзушылықтарды 0,3 млрд. теңгеге анықтады.

Бұл ретте, камералдық бақылау барысында шарттарға қол қойылғанға дейін 795 млрд. теңге сомасына бұзушылықтар жойылды. Камералдық бақылауды автоматтандыру мемлекеттік сатып алуды барынша қамтуды 6 есеге арттыруға мүмкіндік берді.

2017-2019 жылдар кезеңінде 16 аудитор және көмекші бөлімшенің 1 қызметкері ұсталып, сотталды. Сыбайлас жемқорлықтың негізгі себебі-аудитордың объектімен "тікелей байланысы"деп танымыз.

Аудит жүргізу кезінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне байланысты проблемаларды шешуді тек мемлекеттік сатып алу саласындағы сияқты бизнес-процестер мен деректердің автоматтандырылуынан және жариялылығын қамтамасыз етуден көреміз.

Электрондық камералдық бақылаудың, апелляциялық шағымданудың дамуымен мемлекеттік аудиторлар объектіде аз болды және сәйкесінше тексерушілермен аз байланыста болды.

Мысалы, бұрын 2015 жылы 100% тексерулер объектіге шығу арқылы ескі әдіспен жүргізілген, оған 139 мың ревизор жұмсалған. Бүгінде аудиттің 44% онлайн жүргізіледі, бұл 41 мың ревизорды құрайды.

Процестерді максималды автоматтандырғаннан кейін, тексерулердің тек 20% - ы объектіге қол жеткізу арқылы жүзеге асырылады және түгендеу, бақылау инспекциясын қажет етеді.

Сондай-ақ сыбайлас жемқорлыққа құқық қорғау органдарының тергеу іс-шараларына тартылатын мемлекеттік аудиторлардың бәсекеге қабілетсіз жалақысы мен жоғары жауапкершілігі де әсер етеді.

Осыған байланысты, бүгінгі таңда, білікті кадрлардың кетуі байқалуда. Келесі проблемалық мәселе - құқық қорғау органдарының сұраулары мен шағымдары бойынша ресурстарды жоспардан тыс тексеруге бөлу.

КВГА-жеке және заңды тұлғалардың өтініштері, құқық қорғау блогының хаттары және жоғары тұрған органдардың тапсырмалары бойынша, жоспардан тыс аудитті жүзеге асыратын мемлекеттік аудит органдары арасындағы жалғыз субъект.

Жоспардан тыс сипаттағы жұмыс 89% - ды құрайды, бұл ресурстарды негізгі қызметтен айтарлықтай алаңдатады.

Жоспардан тыс тексерулердің 40% - дан астамы шағымдарды қарауға және құқық қорғау органдарының сұраулары бойынша 30% - ға келеді.

Бұл ретте құқық қорғау органдарымен өзара іс-қимыл біржақты сипатта болады.

Сонымен, КВГА мемлекеттік аудиторлары бұзушылықтарды анықтайды, ал тергеудің одан әрі барысы, бұзушылықтар сомасын өтеу және әр түрлі жауапкершілікке кінәлі адамдарды тарту туралы ақпарат жоқ. Айта кететін жағдай, іс жүзінде құқық қорғау органдары қылмыстық іс қозғалмаған

рапорттар немесе хаттар түрінде тапсырмалар жібереді. Кейбір бизнес - процестерді оңтайландыру мақсатында құқық қорғау органдарының бастамасы бойынша тексерулерді аудиторлық ұйымдарға аутсорсинг арқылы жүзеге асыру ұсынылады.

Шағымдардың көп санына келетін болсақ, олардың 44% - ы расталмайтынын ескере отырып, біз олар бойынша төлем белгілеу мүмкіндігі мәселесін пысықтап жатырмыз. Мысалы, шағым расталған кезде төленген сома өтініш берушіге қайтарылады, әйтпесе төлем бюджетке жіберіледі. Министрліктің маңызды функционалы ішкі аудит қызметтерін үйлестіру болып табылады. Олар бүгінде аудит емес, ревизия жүргізуді жалғастыруда. Олардың ұйымдарында қаржылық тәртіптің айтарлықтай жақсаруы жоқ.

Мұны соңғы 3 жылдағы қызмет нәтижелері бойынша байқауға болады. Олардың алаңдарында мемлекеттік органдардағы жүйелі кемшіліктер мен оларға жол бермеу шаралары талқылануға тиіс.

Алайда, кеңестердің ресми құрылуы байқалады. 2016 жылдан бері кеңестің бірде-бір отырысын өткізбеген 11 мемлекеттік орган бар.

Аудит және тәуекелдер жөніндегі кеңеспен жұмыс істеу бойынша ең белсенділері денсаулық сақтау, еңбек және әлеуметтік қорғау министрліктері, Жоғарғы Сот, сондай-ақ Ақтөбе облысы болып табылады.

Аудит қызметтері жұмысының нәтижелілігін арттыру, бірінші кезекте, барынша тәуекелді операцияларды қамтуды және олардың алдын алуды қамтамасыз ететін сүрелер мен КРІ белгілеуі тиіс кеңестердің тиімді жұмысынан көрінеді. Қаржы министрлігі осы бағытта АИВ арқылы үйлестіру шеңберінде ағымдағы жылы ішкі аудит қызметтерімен өзара іс-қимылды күшейтеді.

Қорытынды

Бүгінгі таңда кез келген ел үшін маңызды мәселелердің бірі-мемлекеттік қаржы, мемлекеттік меншік, табиғи байлық, интеллектуалды капитал секілді маңызы жоғары ұлттық ресурстарды басқару тиімділігін арттыру мәселесі маңызды болып табылады. Осыған орай әлеуметтік- экономикалық үдерістерге мемлекеттік ықпал етуші құралдарды жандандыру қажет. Бұл мәселені шешу кезінде мемлекет және қоғам жақын әрекет жасауы үшін мемлекеттік аудит институты маңызды орын алатын арнайы мемлекеттік-құқықтық институттар жүйесін құру маңызды болып табылады.

Мемлекеттік аудит бюджеттік құралдарды бөлудің бағыттылығын, мақсаттылығын және құқықтық негізделуін дәстүрлі тексеруден алыстатып, мемлекеттік ресурстарды тиімді, нәтижелі және үнемді пайдаланудың мемлекеттік аудитіне көшуде. Бұл мемлекеттік аудитке деген тұжырымдамалық көзқарастарды, мемлекеттік аудиттің тиімділігін арттырудың стратегиялық міндетіне сәйкес мемлекеттік аудитті жандандыруды шартты түрде жүзеге асыруды көздейді. Бюджеттік процестердің және де бюджеттік құралдарды

қолданудың нәтижелілік принципіне өту, жоспарланған әлеуметтік-экономикалық нәтижелерге қол жеткізуді анықтауға кепілдік беретін мемлекеттік аудиттің адекваттық механизімін құруды талап етеді. Ғаламдық тәжірибе дәлелдегендей, мемлекеттік аудит мемлекеттік қаржыларды басқару саласында атқарушы билік органдарының шешім қабылдауы мен оны іске асырудың сапасына айтарлықтай ықпал етеді, сондай-ақ олардың қызметтеріндегі жауапкершілікті, ашықтық пен есеп берушілікті арттыруға маңызды рөл атқарады. Мемлекеттік аудит органдары: мемлекеттік билік саласында маңызды құқықтық мәртебеге, өз қызметі тәуелсіздігінің заңдық және қаржылық кепілдіктеріне ие болуымен қатар, мемлекеттің бюджет-қаржы саясатының маңызды бөліктерін айқындауда заңмен мақұлданған рөлге ие болуға, анық, ашық іс- әрекет жасауға тиіс.

Алдыңғы қатарлы дамыған елдердің (АҚШ, Жапония, Ұлыбритания, Франция, Италия, Дания, Германия, Канада) мемлекеттік бақылау органдарының жұмыс істеуінің құқықтық және ұйымдастырушылық элементтерін зерттей отырып, оның ішінде тиісті ақпараттық салаларды қалыптастыру бөлігінде, анық ұлттық ерекшеліктерге қарамастан, олардың ортақ белгілері анықталады. Ең бірінші бақылау принциптерінің Лима декларациясын ұстануы болып табылады. Декларация 1977 жылы Лим қаласында, нақтырақ айтқанда, Перу Республикасында Жоғары қаржы бақылау органдары халықаралық ұйымының (ИНТОСАИ) ІХ Конгресімен қабылданған.

Қорытындыласақ, тек осылайша ғана мемлекеттік аудит саласының негізгі мақсаттарын, толығырақ айтқанда, мемлекеттік қаржы ресурстары, сонымен қатар мемлекеттік меншікті заңсыз, мақсатсыз, тиімсіз пайдалану фактілерін анықтау, алдын алу және жою, мемлекеттік бюджеттерді атқарудың ашықтығы мен айқындылығын қамтамасыз ету, елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына көмектесуге, сондай-ақ оны сапалы түрде жүзеге асыруға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» 2015 жылғы 12 қарашадағы №392-V ҚРЗ Заңы (03.07.2020 ж өзгерістермен) - <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000392>
2. Мемлекеттік аудитор біліктілігін иеленуге үміткер адамдарды сертификаттау қағидаларын бекіту туралы. Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің 2015 жылғы 15 желтоқсандағы № 22-НҚ нормативтік қаулысы. - <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1500012720>
3. Государственный финансовый контроль. Учебник. – Астана: ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, 2018.- 385 с.